

Van en voor iedereen... de multiculturele samenleving bij de Publieke Omroep

Tekstanalyse van de publieke soapserie
Onderweg Naar Morgen

Eindwerkstuk Bachelor
Communicatie- en informatiewetenschappen

Frank Thies
3115143

Begeleider: Harold Pflug
Thema: Media, Identiteit en Etniciteit

Ingeleverd: 28 januari 2011

Inhoudsopgave

1. Inleiding	Pagina 3
2. Methode	Pagina 4
3. Theoretisch kader	Pagina 4
4. De multiculturele samenleving	Pagina 5
5. De soapserie Onderweg Naar Morgen	Pagina 5
6. Allochtone personages	Pagina 6
7. Verhoudingen	Pagina 8
8. Stereotyperingen	Pagina 9
9. De Publieke Omroep	Pagina 10
10. Conclusie	Pagina 11
11. Discussie	Pagina 12
12. Literatuurlijst	Pagina 12

BIJLAGE A | Analyse materiaal

BIJLAGE B | Interview met Pia Blanco

1. Inleiding

Nederland is de afgelopen jaren veranderd in een multiculturele samenleving, waarin mensen van tientallen nationaliteiten naast elkaar (moeten) leven. De meningen over deze multiculturele samenleving zijn erg verdeeld in het land; iedereen heeft er een mening over. In de media wordt veel geschreven en gesproken over de hoeveelheid nationaliteiten in ons relatief kleine land en de gevolgen die dit heeft.

Ook in televisieprogramma's komt de multiculturele samenleving naar voren. In drama- en soapseries worden steeds vaker personages met een buitenlandse afkomst geïntroduceerd en op een bepaalde wijze neergezet. Zo ook in de in mei 2010 gestopte soapserie *Onderweg Naar Morgen* (ONM) van BNN. In deze publieke soapserie – sinds 2005 is de serie namelijk weer in handen van de publieke omroep – heeft ongeveer één derde van de personages zijn of haar roots in het buitenland liggen.

Bij de overstap van ONM van de commerciële naar de publieke omroep heeft de producent de nadruk gelegd op realistischere en maatschappelijk relevante verhaallijnen.¹ De multiculturele samenleving valt hier ook onder, getuige het aantal allochtone personages dat sindsdien hun entree heeft gemaakt. Daarnaast heeft ook de Nederlandse Moslim Omroep (NMO) de BNN-serie in 2005 een financiële injectie gegeven in ruil voor een betere afspiegeling van de realiteit wat betreft de moslimpersonages.²

Aangezien de publieke omroep een omroep is die er voor alle Nederlanders moet zijn en een publieke functie uitoefent³, is het wetenschappelijk interessant om te kijken naar de manier waarop de multiculturele samenleving naar voren komt in de serie. Dit leidt tot de volgende hoofdvraag:

Op welke wijze wordt de multiculturele samenleving gerepresenteerd in de soapserie *Onderweg Naar Morgen* van de publieke omroep?

Deze hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Hoe zit de soapserie *Onderweg Naar Morgen* in elkaar?
- Hoe is de multiculturele samenleving in Nederland opgebouwd? (aantallen, procenten o.i.d.)
- Welke allochtone personages zijn de afgelopen vijf jaar voorbij gekomen in de serie en wat is hun karakter?
- Hoe verhouden deze personages zich tot de autochtone personages?
- Worden de allochtone personages als stereotype neergezet?
- Welke taak heeft de publieke omroep omtrent het weergeven van de Nederlandse maatschappij?

Alvorens ik op zoek ga naar een antwoord op de hoofdvraag en de bijbehorende deelvragen, ga ik uit van de volgende hypotheses:

- De cast van een soapserie als *Onderweg Naar Morgen* is te klein om een realistische weergave te geven van alle nationaliteiten die er in Nederland leven.
- De allochtone personages in de serie worden – ondanks de financiële injectie van de NMO – toch op een stereotype wijze gerepresenteerd.
- In de soapserie zal worden geprobeerd een sociaal wenselijk beeld te scheppen van allochtonen, gezien de beperkte hoeveelheid personages.

¹ <http://www.endemol.nl/Organisatie/default.aspx?fid=6434&rID=25>. Laats geraadpleegd op: 12 december 2010

² <http://www.molblog.nl/bericht/Moslimomroep-neemt-belang-in-soap-Onderweg-Naar-Morgen/> Laatst geraadpleegd op: 12 december 2010

³ http://corporate.publiekeomroep.nl/page/organisatie/faq_speer-enuitgangspunten Laatst geraadpleegd op: 15 december 2010

2. Methode

Voor een tekstanalyse maak ik gebruik van enkele afleveringen uit de afgelopen vijf jaar van *Onderweg Naar Morgen*. De serie zit sinds 2005 bij BNN en in mijn onderzoek richt ik me voornamelijk op deze periode. Via Uitzendinggemist.nl zijn alleen de afleveringen vanaf begin januari 2007 beschikbaar, dus van de eerste anderhalf jaar bij BNN is weinig beeldmateriaal beschikbaar.

Uit de eerste twee jaar van ONM bij BNN heb ik slechts één aflevering weten te achterhalen. Om toch een goed beeld te krijgen van de weergave van de multiculturele samenleving in ONM destijds, zal ik voor deze periode voornamelijk gebruik maken van een beschrijving van de verhaallijnen indertijd en nieuw geïntroduceerde personages in het eerste jaar bij de jongerenomroep. Dit wordt aangevuld met losse fragmenten van de videowebsite YouTube. Hier staan enkele delen van verhaallijnen online, zoals een buitenlandse verhaallijn in Turkije.

Daarnaast maak ik gebruik van twee afleveringen uit het voorjaar van 2007, twee afleveringen uit het najaar van 2008 en twee afleveringen uit het voorjaar van 2010 om te kijken hoe de multiculturele samenleving in deze periode wordt weergegeven en wat de verschillen zijn tussen deze periodes. Een specificatie hiervan is in de bijlage terug te vinden. Omdat een soapserie dagelijks is – een seizoen van *Onderweg Naar Morgen* bestaat uit ongeveer 180 afleveringen – ontkom ik er echter niet aan om ook een globaal beeld te schetsen van verhaallijnen waarin allochtone personages voorkomen.

Een aflevering duurt gemiddeld 22 minuten, waarin meestal drie verhaallijnen worden behandeld. Aan de hand van twee afleveringen is het lastig vast te stellen hoe een verhaallijn precies in elkaar steekt. Daarom zal ik de uitzendingen vooral gebruiken om te kijken naar karaktertrekken en de positie van allochtone personages ten opzichte van autochtone personages.

Deze resultaten worden aangevuld met een interview met Pia Blanco, die meerdere jaren hoofdtekstschrijfster is geweest van de serie *Onderweg Naar Morgen* in de periode dat het bij BNN werd uitgezonden. De nadruk in de vragen ligt op de multiculturele personages uit de serie en de weergave van de Nederlandse multiculturele samenleving. Relevante antwoorden die worden gegeven op de interviewvragen zullen als ‘passages’ worden verwerkt in de lopende analyse. Een volledige uitwerking van het interview is in de bijlage te vinden.

3. Theoretisch kader

Wetenschapper Joost de Bruin heeft in het begin van de 21ste eeuw onderzoek gedaan naar de rol van multiculturele personages in de soapserie *Goede Tijden Slechte Tijden* (RTL4). In zijn artikel ‘Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls’ Interpretations’ (2001) laat hij zien hoe autochtone en allochtone kijkers van de serie GTST de weergave van de multiculturele samenleving in die serie beoordelen. Hij heeft hiervoor vier interviews afgenomen met o.a. groepen bestaande uit alleen Nederlandse en alleen Surinaamse kijkers.⁴

In het vervolgartikel ‘The value of entertainment for multicultural society: a comparative approach towards ‘white’ and ‘black’ soap opera talk’ (2003), wat De Bruin heeft geschreven met collega Irene Meijer, wordt een vergelijking getrokken tussen de allochtone en autochtone personages in *Goede Tijden Slechte Tijden*.⁵

Beide artikelen geven informatie over een andere grote soapproductie in Nederland, kortweg GTST genoemd, maar het kan interessant zijn om te kijken waar de overeenkomsten dan wel verschillen met mijn casusobject liggen.

⁴ De Bruin, J. *Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls’ Interpretations*. In: *Gazette*. Volume 63, Issue: 1 (Februari, 2001): p. 41-57

⁵ Meijer, I.C. en J. de Bruin. *The value of entertainment for multicultural society: a comparative approach towards ‘white’ and ‘black’ soap opera talk*. In: *Media, culture and society*. Volume 25, Issue: 5 (September, 2003): p. 695-704

Daarnaast behandelt wetenschapper Sonja de Leeuw in haar artikel 'Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change' onder meer hoe identiteit wordt neergezet in fictieve televisieprogramma's.⁶ Diversiteit komt aan bod in haar werk, net als verwijzingen naar andere Nederlandse producties waarin de multiculturele samenleving een belangrijke rol speelt.⁷

Verder zal ik gebruik maken van de website Miramedia.nl. Deze website omschrijft zichzelf als 'Schakel met de multiculturele samenleving'.⁸ Ik zal deze website gebruiken om standpunten en definities aangaande de multiculturele samenleving te benoemen in mijn paper. Ik wil hiermee voorkomen dat ik zelf vooroordelen of verkeerde (subjectieve) omschrijvingen hanteer in mijn werk.

4. De multiculturele samenleving

Nederland staat bekend als een multiculturele samenleving door de vele nationaliteiten die in het land wonen. Om een goed beeld te schetsen van hoe de Nederlandse bevolking is samengesteld, is het nodig om de volgende deelvraag te beantwoorden: *Hoe is de multiculturele samenleving in Nederland opgebouwd?*

Allereerst is het noodzakelijk om een definitie te geven van de woorden allochtoon en autochtoon. Ik hanteer hierbij de definities van het Centraal Bureau voor de Statistiek. De letterlijke betekenis van allochtoon is 'uit een ander land', terwijl autochtoon verwijst naar 'uit hetzelfde land'. In het algemeen wordt een persoon die woonachtig is in Nederland en van wie tenminste één ouder in het buitenland is geboren, een allochtoon genoemd.⁹ Daarnaast wordt er nog een onderscheid gemaakt tussen niet-westerse allochtonen (mensen stammend uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië) en Westerse allochtonen (alle andere allochtonen inclusief Indonesië en Japan), maar in de tekstuele analyse zullen deze twee definities verder niet aan bod komen.¹⁰ Overigens geeft de website MiraMedia.nl aan dat de definitie allochtoon het meest gangbaar is in publicaties en de media; zodoende zal ik deze term eveneens inzetten tijdens mijn verdere onderzoek.¹¹

Uit onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek blijkt dat op 1 januari 2010 afgerond 80% van de Nederlandse bevolking onder de noemer autochtoon valt. Dat houdt automatisch in dat 20% van de bevolking allochtoon is. Nederlanders met een Turkse achtergrond (ca. 384.000 mensen), Marokkaanse achtergrond (349.000 mensen), Surinaamse achtergrond (342.000 mensen) en Antilliaanse achtergrond (138.000 mensen) hebben hier het grootste aandeel in.¹² Gezamenlijk omvatten zij 60% van de allochtone bevolking in Nederland.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat tussen de 40 en 60% van de allochtonen in Nederland van de zogenaamde 'tweede generatie' is.¹³ Dit houdt in dat ze zelf in Nederland zijn geboren, maar minstens één ouder hebben die in het buitenland op de wereld is gezet.¹⁴

5. De soapserie Onderweg Naar Morgen

Als antwoord op de populaire, commerciële soapserie Goede Tijden Slechte Tijden, introduceren de TROS en Veronica in 1994 de publieke soapserie Onderweg Naar Morgen. De serie is gebaseerd op de Amerikaanse serie Ryan's Hope en in de eerste maanden wordt het script nagenoeg compleet

⁶ De Leeuw, S. *Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change*. In: Højberg, L. en H. Søndergaards, *European Film and Media Culture. Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook 2005*. Museum Tusulanum Press and University of Copenhagen (Kopenhagen, 2006): p. 91-111

⁷ Ibid.

⁸ <http://miramedia.nl/sitebuilder/index.asp?nodeid=423> Laatst geraadpleegd op: 12 december 2010

⁹ <http://miramedia.nl/sitebuilder/index.asp?nodeid=423>

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

¹² <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/69A4737F-C700-4AD8-A122-29EAA4FF9957/0/2010b61pub.pdf>

¹³ Ibid.

¹⁴ <http://miramedia.nl/sitebuilder/index.asp?nodeid=423>

vertaald.¹⁵ In 1995 stapt Veronica uit het publieke bestel en neemt de soapserie mee. Hiermee wordt *Onderweg Naar Morgen* een commercieel product. In 2001 verhuist de zender wederom, ditmaal is het de inmiddels opgeheven zender Yorin die de serie gaat uitzenden. In 2005 dreigt ONM – dit is de officiële benaming voor de serie sinds 2004 – van de buis te verdwijnen, maar de publieke (jongeren)omroep BNN wil de serie uiteindelijk toch nog overnemen.¹⁶

Sinds de soapserie ONM in september 2005 door BNN wordt uitgezonden, zijn de kijkcijfers geklommen tot dagelijks zo'n 800.000 kijkers. Ook het forum en de website van ONM op BNN.nl worden goed bekeken. Laurens Drillich, de voorzitter van BNN destijds, zegt daarover: 'Het eerste jaar ONM bij BNN is uitermate succesvol geweest. Niet alleen zijn de kijkcijfers toegenomen, ook is het gelukt om de soap realistischer en jonger te maken en om maatschappelijke thema's als groepsverkrachtingen en loverboys te verwerken in de serie. Daarmee is ONM én BNN én publieke omroep én een kijkcijferhit geworden.'¹⁷

Met deze uitspraak geeft Laurens Drillich aan dat de soapserie echt een product van de publieke omroep is geworden. Wat de taak van de publieke omroep is en in welke rol deze serie hier een rol van betekenis in speelt, volgt later in dit paper.

Volgens creative director Peter Römer van producent Endemol spreekt de serie met name jongeren aan. 'Door hard werken en veel inspiratie van zowel Endemol als BNN heeft ONM zich ontpopt tot een soap die midden in de belevingswereld van jongeren staat. Ik ben erg blij dat we met BNN zijn overeengekomen om door te gaan tot 2008.'¹⁸

De overname van ONM door BNN heeft er dus voor gezorgd dat er meer jongeren naar de serie zijn gaan kijken. Drillich stelt dat de serie niet alleen jonger is geworden, maar ook realistischer en dat er aandacht wordt besteed aan maatschappelijke thema's. Hij noemt groepsverkrachtingen en loverboys als voorbeeld, maar ook de weergave van de multiculturele samenleving is een belangrijke rol gaan spelen sinds de terugkeer naar de publieke omroep.

Dit blijkt onder meer uit de financiële injectie van de Nederlandse Moslim Omroep (NMO) in het 'project' ONM. De moslimomroep heeft als doel om met deze financiële bijdrage een beter afspiegeling van de realiteit te geven met betrekking tot de moslimpersonages die een rol spelen (of moeten gaan spelen) in de serie. Hoofd tv-aankoop van de NMO, R. Alibux, heeft hierover indertijd gezegd: 'Wij zijn in *Onderweg Naar Morgen* gestapt om ervoor te zorgen dat de moslimpersonages die er al in zitten iets meer gaan corresponderen met de realiteit. Ik denk dat moslimjongeren die naar de soap kijken zich beter in de serie gaan herkennen'.¹⁹

Daarnaast is het de bedoeling dat de eerste 'realistische moslim' vanaf 2006 in *Onderweg Naar Morgen* te zien zal zijn. Op dat moment spelen er echter al enkele allochtone personages mee in de serie.²⁰ Of deze sinds de injectie van de Nederlandse Moslim Omroep zijn veranderd qua karakter en gedrag, zal blijken uit de tekstanalyse.

Wetenschapper Joost de Bruin stelt dat dagelijkse dramaserieën als *Goede Tijden Slechte Tijden* – en daarmee in het verlengde van deze analyse ook de vergelijkbare serie *Onderweg Naar Morgen* – een uitzondering vormen op ander multicultureel drama. Het biedt mogelijkheden om te communiceren met de jeugd van verschillende etniciteiten.²¹ Op welke manier dit getracht wordt te bereiken, zal blijken uit de tekstanalyse.

6. Allochtone personages

¹⁵ <http://www.rtl.nl/soaps/onderwegnaarmorgen/infoonm.xml>

¹⁶ <http://www.veronicastory.nl/onderweg-naar-morgen-onm/>

¹⁷ <http://www.endemol.nl/Organisatie/default.aspx?fID=6434&rID=25>

¹⁸ Ibid.

¹⁹ <http://www.molblog.nl/bericht/Moslimomroep-neemt-belang-in-soap-Onderweg-Naar-Morgen/>

²⁰ <http://www.molblog.nl/bericht/Moslimomroep-neemt-belang-in-soap-Onderweg-Naar-Morgen/>

²¹ De Bruin, J. *Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls' Interpretations*. In: *Gazette*. Volume 63, Issue: 1 (Februari, 2001): p. 54

De serie *Onderweg Naar Morgen* wordt de laatste jaren gekenmerkt door de grote hoeveelheid buitenlandse personages die er in voorkomen. Dit onderzoek spitst zich vooral toe op de periode waarin ONM wordt uitgezonden door BNN, waardoor het handig is een overzicht te geven van de personages uit die periode wiens afkomst elders is dan Nederland.

De deelvraag die in dit hoofdstuk zal worden beantwoordt, luidt: *Welke allochtone personages zijn de afgelopen vijf jaar voorbij gekomen in de serie en wat is hun karakter?*

Ook in de eerste jaren van *Onderweg Naar Morgen* zijn enkele personages de revue gepasseerd, waarvan hun oorsprong in het buitenland ligt. Voorbeelden zijn Aïsha Amal, Bento do Carmo en Gyman Rhemrev.²² Ook in 2005 – als ONM van de commerciële omroep terugverhuist naar het publieke bestel – heeft de serie enkele karakters van buitenlandse afkomst. Sinds 2004 is het Bosnische personage Shirina Delic (Katarina Justic) te zien, net als de Turkse co-assistent Ilyas Cabar (Gürkan Kücüksentürk). In het voorjaar van 2005 volgen de eveneens Turkse Elif Özal (Evrin Akyigit) en de Braziliaanse Julia Branca (Yolanthe Cabau van Kasbergen). Sinds 2001 is het personage Kyra Isarin (Jasmine Sendar) al in beeld, wiens oorsprong op Curaçao ligt.²³ Op het moment van de overgang naar BNN spelen er zodoende vijf allochtone personages mee in de soap, wat neerkomt op ongeveer één vierde van de circa twintig man tellende cast.

In de periode dat *Onderweg Naar Morgen* door jongerenomroep BNN wordt uitgezonden, loopt dit aantal in eerste instantie op. In een van de eerste maanden wordt de Marokkaanse Yousef El-Bassity (Hicham Chairi Slaimani) toegevoegd aan de vaste personages en in 2006 komt ook de Braziliaanse Malú Branca naar Nederland. Begin 2007 komt de Turkse Elif Özal om het leven bij een verkeersongeluk. Sindsdien zijn er geen vaste personages meer geïntroduceerd die oorspronkelijk uit het buitenland komen. Wel is er gebruik gemaakt van de nodige gastpersonages van buitenlandse komaf, waarbij hun achtergrond dan wel geloof vaak een belangrijke rol speelt. Voorbeelden zijn de Somalische Imani Ido Asad en haar moeder Farah Din Jafari (seizoen 14), de Turkse Esra Karadeniz (seizoen 15) en de Marokkaanse Rabia El-Bassity (seizoen 17).²⁴

Ieder personage wordt gekenmerkt door eigen karaktereigenschappen. Daarnaast wordt een soappersonage – net als in het echte leven – gevormd door de gebeurtenissen die hij of zij meemaakt. Om een beeld te kunnen schetsen van de allochtone personages, is het nodig om een aantal afleveringen grondig te bekijken en deze karakters aandachtig te analyseren. Aangezien we hier te maken hebben met een dagelijkse soapserie, met gemiddeld zo'n 180 afleveringen per seizoen, ontkom ik er echter niet aan om ook gebruik te maken van de informatie die beschikbaar is over complete verhaallijnen waarbij allochtone personages betrokken zijn.

Bij de volgende analyse is gebruik gemaakt van afleveringen uit 2005, 2007, 2008 en 2010 waarin meerdere allochtone personages voorkomen. De verworven informatie wordt aangevuld met eigen kennis en beschikbaar informatie omtrent de geanalyseerde personages.

Alvorens ik begin met de analyse van de allochtone personages, is het nuttig om een algemene situatie te schetsen van de serie. Van oorsprong is *Onderweg Naar Morgen* een ziekenhuisserie, waardoor de meeste verhaallijnen zich dan ook in het ziekenhuis afspelen. De serie ONM heeft in de loop der jaren veel veranderingen ondergaan, maar het Algemeen Ziekenhuis Beatrix (AZB) is altijd een stabiele factor gebleven. Een deel van de vaste personages heeft dan ook een vaste baan in dit ziekenhuis. Een ander decor dat prominent in beeld komt, is het Pakhuis. Deze woonruimte is in 2004 voor het eerst te zien²⁵ en biedt woonruimte aan werkende twintigers en dertigers. De samenstelling van de bewoners wil nogal eens wisselen, maar het is een gegeven dat ongeveer de helft van de

²² http://archiefonm.web-log.nl/mijn_weblog/castlist/index.html

²³ <http://www.rtl.nl/soaps/onm/ziekenhuis/biografiekyra.xml>

²⁴ http://archiefonm.web-log.nl/mijn_weblog/castlist/index.html

²⁵ http://onm.bnn.nl/page/storyboard/Het%20Pakhuis#/data/media/db_images/original/70375_5db6fc.jpg

personages hier onderdak heeft. Daarnaast is het café tegenover het ziekenhuis (eerst DOK, later Café JP) een ontmoetingsplaats waar de personages elkaar vaak tegen komen.

Eén van de personages die in alle drie de settings vaak te vinden is, is de Curaçaose Kyra Isarin. Kyra werkt als verpleegkundige in het ziekenhuis en woont al jaren in het Pakhuis met haar vrienden. Haar donkere huidskleur is uniek in de serie, maar we horen Kyra nauwelijks over haar herkomst. Ze heeft zowel met blanke als met getinte mannen een relatie in de serie en ook in haar sociale omgeving komen zowel autochtone als allochtone personages voor.

Bij het personage Shirina Delic ligt het allemaal wat gecompliceerder. De van oorsprong Bosnische werkt eveneens als verpleegster in het ziekenhuis en woont in Pakhuis, maar het oorlogsverleden van Shirina komt op een gegeven moment weer naar boven en Shirina vertrekt naar Bosnië om met haar verleden af te rekenen. Op het moment dat Shirina terugkeert, speelt de islam een belangrijke rol in haar leven. Ze past haar leven aan volgens de Koran en besluit een hoofddoek te dragen²⁶, ook tijdens haar werk in het ziekenhuis. In seizoen 15 belooft ze tegenover de imam om haar geliefde Ramses voor eeuwig trouw te blijven, maar al snel vindt Shirina haar echte geluk bij de eveneens islamitische Ilyas Cabar.²⁷ Het geloof speelt nog steeds een rol in haar (of hun) leven, maar de hoofddoek verdwijnt.²⁸

Ilyas Cabar – eveneens werkzaam in het AZB en woonachtig in Pakhuis – heeft jaren een relatie met zijn jeugdliefde Elif Özal. Ilyas staat bekend als een hardwerkende, maar nukkige man. Als blijkt dat zijn vrouw Elif onvruchtbaar is, voelt hij zich in zijn eer aangetast. Hun relatie houdt geen stand, zeker niet als blijkt dat Ilyas vader is geworden na een vrijpartij met huisgenoot Iris Overbeek.²⁹ Elif krijgt een relatie met een Nederlandse jongen, terwijl Ilyas door zijn vader wordt gekoppeld aan de moslimvrouw Esra Kardeniz. Als Elif overlijdt bij een verkeersongeluk, is Ilyas toch enorm verdrietig. Hij vindt troost bij Shirina Delic, met wie hij na enkele maanden trouwt.

Dan zijn er ook nog de Braziliaanse zusjes Julia en Malú Branca. Beide personages worden gekenmerkt door hun temperamentvolle karakter, maar net als bij Kyra Isarin speelt ook bij deze vrouwen hun herkomst geen belangrijke rol. Julia en Malú zijn niet gelovig en ook zij wonen enkele jaren in het Pakhuis.

Tot slot is er het Marokkaanse personage Yousef El-Bassity, de beste vriend van jeugdcrimineel Junior Couwenberg. Yousef kenmerkt zich in de begintijd door jassen met bontkragen, het roken van wiet en het uitvoeren van illegale praktijken, net als Junior. Een belangrijke verhaallijn in seizoen 13 is de relatie van Junior met het naïeve meisje Esmee Klein. Junior laat Esmee al snel hoereren en zet haar achter de ramen. Ook Yousef is nauw betrokken bij deze verhaallijn, aangezien hij en Junior de zaken samen regelen. Zelf zet Yousef ook vrouwen achter het raam.³⁰ Een mens kan echter veranderen, want na een mislukte pillendeal waarbij Yousef gewond raakt, besluit hij zijn leven te beteren. Hij zoekt een legale baan, gaat een beveiligercursus volgen en hij ontfermt zich over tienermoeder Kim Klein.

7. Verhoudingen

In het voorgaande hoofdstuk zijn mijn bevindingen van de tekstanalyse te vinden. De allochtone karakters uit de serie zijn hierin uitgelicht, zowel wat betreft karakter als belangrijke verhaallijnen. Dat een groot aantal personages niet oorspronkelijk uit Nederland komt, is een gegeven. Het is echter de vraag hoe deze losstaande personages zich verhouden ten opzichte van elkaar én van de autochtone personages.

De deelvraag die in dit hoofdstuk naar voren komt, is: *Hoe verhouden de allochtone personages zich tot de autochtone personages?*

²⁶ <http://onm.tv/page/hoogtepunten/Hoogtepunten%20seizoen%2014>

²⁷ <http://onm.tv/page/hoogtepunten/Hoogtepunten%20seizoen%2015>

²⁸ <http://player.omroep.nl/?afID=10526369>

²⁹ <http://onm.tv/page/hoogtepunten/Hoogtepunten%20seizoen%2014>

³⁰ <http://onm.tv/page/hoogtepunten/Hoogtepunten%20seizoen%2013>

Wie de serie *Onderweg Naar Morgen* de afgelopen vijf jaar regelmatig heeft bekeken, zal vermoedelijk niet anders kunnen concluderen dan dat de allochtone personages goed zijn ingeburgerd en zich hebben gemengd in de Nederlandse maatschappij. Ook voor mensen die nog nooit een aflevering van de serie hebben gekeken, is dit vermoedelijk na één of twee mensen ook de logische conclusie. Die uitspraak doe ik naar aanleiding van bevindingen tijdens mijn tekstanalyse van meerdere afleveringen.

Het grootste deel van de allochtone personages heeft het Pakhuis als verblijfplaats. Dit oude grachtenpand biedt plaats aan ongeveer tien mensen, waarbij het ook mogelijk is voor stelletjes om samen een kamer te delen. Van de zeven personages die in de tekstanalyse zijn behandeld, heeft alleen Yousef El-Bassity het Pakhuis nooit als slaapplek gehad. Daarnaast wonen ook allochtone personages, waaronder Chris Vroman, Daan Starrenburg, Sanne Klein en Tonnie de Vries jarenlang in het Amsterdamse pand.

Op de werkvloer is er eveneens een goede versmelting van allochtone en autochtone personages. In het ziekenhuis zijn zowel moslimpersonages als Elif Özal, Ilyas Cabar en Shirina Delic werkzaam, als wel de Curaçaose Kyra Isarin, als wel autochtone personages als Bettina Wertheimer, Marnix Klein en Tess Lindeman. In het café van barman JP werken voornamelijk autochtone personages, maar ook hier werkt af en toe een buitenlands personage. Daarnaast is het café – net als Pakhuis – een ontmoetingsplaats voor de personages uit de serie. Allochtone en autochtone personages rusten hier gebroederlijk uit.

De analyse van verschillende uitzendingen uit verschillende periodes leert ons dat in nagenoeg alle verhaallijnen zowel allochtone als autochtone personages een rol spelen. Er zijn enkele uitzonderingen, waarbij bijvoorbeeld de islam een grote rol speelt, maar hierin fungeren autochtone personages dan wel als nevenkarakters. Zij ondersteunen de allochtone personages bijvoorbeeld bij hun keuzes op basis van het geloof. Over het algemeen is het echter een mengeling van autochtone en allochtone personages in de verhalen die verteld worden. Dit is een logisch gevolg naar aanleiding van bovengenoemde ‘samensmeltingen’ binnen de karakters uit *Onderweg Naar Morgen*.

8. Stereotyperingen

Soapseries kenmerken zich door een aantal stereotype personages. Voorbeelden zijn de hardwerkende arts Tess Lindeman, de Bourgondische barman JP, het arrogante ‘balletje’ Chris Vroman en de macho Alex Luzack. Maar hoe zit dit met de allochtone personages. Ofwel: *Worden de allochtone personages als stereotype neergezet?*

Uit de eerdere analyse blijkt dat (ook) de allochtone personages allemaal bepaalde karaktereigenschappen hebben, waarmee de personages in een bepaald ‘hokje’ te plaatsen zijn. Vermoedelijk het meest typerende stereotype personage is Yousef El-Bassity, die vanaf zijn entree is neergezet als de criminele Marokkaan. Jarenlang is het karakter hiermee de personificatie geweest van het beeld dat veel Nederlanders hebben bij mensen van Marokkaanse afkomst. In de laatste twee seizoenen is Yousef echter veranderd in een lieve en zorgzame jongen, maar zijn felheid heeft Yousef nooit verloren.

Andere voorbeelden van stereotyperingen zijn Julia en Malú Branca. Deze twee Braziliaanse worden gekenmerkt door hun temperamentvolle houding en blikken. Ook heeft het moslimpersonage Shirina Delic enkele seizoenen de rol van de streng gelovige moslima, die haar leven voor een groot deel in het teken laat staan van de Koran. Hierbij is destijds gebruik gemaakt van de stereotypering rondom moslimvrouwen in Nederland.

Tekstschrijfster Pia Blanco geeft aan wel rekening te hebben gehouden met het vormen van stereotyperingen, aangezien dit zoveel mogelijk vermeden werd. “We hebben altijd nog een beetje de stereotypes in ons hoofd. Doordat we (in ONM, red.) zoveel verhalen hebben verteld, is alles voor ons schrijvers wel veel genuanceerder geworden en dat hebben we weer geprobeerd over te brengen in de verhalen.” Dit sluit aan bij de opvatting van Sonja de Leeuw dat het schier onmogelijk

is om stereotypering uit de weg te gaan, maar dat het gebruik van stereotypes met name tot uiting komt in comedyseries.³¹

Het is echter de vraag of autochtone Nederlanders zich kunnen herkennen in de personages. Uit eerder onderzoek van I.C. Meijer en J. de Bruin naar de soapserie Goede Tijden Slechte Tijden (RTL4) blijkt namelijk dat Turkse en Marokkaanse kijkers karakters uit hun herkomstland niet herkenbaar genoeg vinden, gerelateerd aan hun cultuur.³² Volgens enkele geïnterviewden geeft de serie een onjuiste afspiegeling van de autochtone personages en herkennen ze zich niet in de culturele verschillen.³³

9. De Publieke Omroep

Een ander punt dat nog niet verder naar voren gekomen in dit onderzoek, is het feit dat Onderweg Naar Morgen de laatste vijf jaar onderdeel uitmaakte van de Nederlandse Publieke Omroep (NPO). Het is raadzaam om te kijken wat de functie is van de Publieke Omroep en of dit terug te zien is in het casusobject, de soapserie Onderweg Naar Morgen.

De deelvraag in dit hoofdstuk luidt: *Welke taak heeft de publieke omroep omtrent het weergeven van de Nederlandse maatschappij?*

“De publieke omroep is van en voor iedereen.”³⁴ Dat is het statement dat de Nederlandse Publieke Omroep wil uitdragen. Volgens hun eigen website bindt de publieke omroep de Nederlandse samenleving met programma’s die informeren, inspireren en amuseren.³⁵ Het binden van de Nederlandse maatschappij is een belangrijke speerpunt voor de NPO, wat getracht wordt te bereiken door zoveel mogelijk groepen in de samenleving te bedienen door het aanbieden van een pluriform, kwalitatief hoogstaand programma-aanbod.³⁶

Één van de speerpunten binnen de publieke omroep is diversiteit. “De publieke omroep wil de gehele Nederlandse samenleving bereiken in al zijn veelzijdigheid en veelkleurigheid. Dit doen we met programma’s die er toe doen voor de verschillende groepen in de samenleving, waaronder de groeiende groep nieuwe Nederlanders met al zijn culturele achtergronden, interesses en behoeften. We vinden het daarbij belangrijk dat we met onze programma’s een goed beeld geven van de samenleving. Daarom steken we extra energie in een evenredige vertegenwoordiging van nieuwe Nederlanders in onze programma’s. De diversiteit in de samenleving biedt een creatieve kans voor het maken van programma’s vanuit nieuwe invalshoeken en thema’s.”³⁷

Wetenschapper Sonja de Leeuw sluit zich aan bij de opvatting dat de publieke omroep in Nederland de functie uitoefent als culturele en sociale instantie.³⁸ Het medium televisie – en daarmee dus ook de publieke omroep – speelt een cruciale rol in het vormen van identiteiten, gezien het veelvuldig gebruik van de televisie in de Nederlandse woonkamer. Het is wereldwijd de belangrijkste bron om een beeld te krijgen van de sociale en culturele ontwikkelingen in de samenleving.³⁹

³¹ De Leeuw, S. *Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change*. In: Højberg, L. en H. Søndergaards, *European Film and Media Culture. Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook 2005*. Museum Tusulanum Press and University of Copenhagen (Kopenhagen, 2006): p. 94-95, 100

³² Meijer, I.C. en J. de Bruin. *The value of entertainment for multicultural society: a comparative approach towards ‘white’ and ‘black’ soap opera talk*. In: *Media, culture and society*. Volume 25, Issue: 5 (September, 2003): p. 700-701

³³ Ibid.

³⁴ <http://corporate.publiekeomroep.nl/page/organisatie/missie>

³⁵ Ibid.

³⁶ Ibid.

³⁷ <http://corporate.publiekeomroep.nl/page/speerpunten/diversiteit>

³⁸ De Leeuw, S. *Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change*. In: Højberg, L. en H. Søndergaards, *European Film and Media Culture. Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook 2005*. Museum Tusulanum Press and University of Copenhagen (Kopenhagen, 2006): p. 92

³⁹ Ibid., p. 93

Ondanks het feit dat er in *Onderweg Naar Morgen* veel autochtone personages hebben gespeeld in de periode dat het door BNN is uitgezonden, is er weinig veranderd in de samenstelling van de cast sinds 2005. Pia Blanco verklaart: “We wilden een mengeling van Nederlanders en allochtone personages. De meeste karakters waren autochtoon, dus die balans zat er al in. Het is namelijk nooit onze doelstelling geweest om alleen allochtone verhalen te verzinnen.”

Uit bovenstaande feiten blijkt dat de serie *Onderweg Naar Morgen* de kijker de laatste vijf jaar een beeld heeft weten te schetsen van de samenstelling van de Nederlandse maatschappij, maar dat dit beeld niet bewust tot stand is gekomen sinds de serie in handen was van de publieke omroep. Dit wordt versterkt door de reactie van Pia naar aanleiding van een vraag over de investering van de Nederlandse Moslim Omroep in 2005. “ik wist dit niet eens. Belangrijk voor ons is altijd geweest dat we konden schrijven wat we wilden, dat we alle vrijheid kregen.”

Volgens Joost de Bruin worden autochtone jongeren wel bereikt door Nederlandse soapseries als *Goede Tijden Slechte Tijden* en *Onderweg Naar Morgen*. Hij stelt dat zowel Marokkaanse, Turkse als Surinaamse jongeren – de drie etnische minderheden die het meest vertegenwoordigd zijn in de Nederlandse samenleving – naar dergelijke series kijken.⁴⁰

10. Conclusie

Naar aanleiding van de tekstanalyse in combinatie met aanvullende literatuur en een interview met tekstschrijfster Pia Blanco probeer ik een antwoord te geven op de hoofdvraag: *Op welke wijze wordt de multiculturele samenleving gerepresenteerd in de soapserie Onderweg Naar Morgen van de publieke omroep?*

Allereerst moet worden vastgesteld dat de omroep BNN heeft geprobeerd de serie *Onderweg Naar Morgen* realistischer te maken en wilde inspelen op actuele en relevante maatschappelijke problemen uit de Nederlandse samenleving. Dit wordt bevestigd door tekstschrijfster Pia Blanco, maar tegelijkertijd geeft zij ook aan dat er al bij de overgang naar BNN voldoende allochtone personages in de serie zaten en dat er niet bewust verhaallijnen zijn geschreven voor uitsluitende autochtone personages.

Uit de tekstanalyse blijkt echter wel dat de soapserie ONM veel verschillende autochtone personages kent met uiteenlopende karakters. Er wordt hier soms – bewust of onbewust – gebruik gemaakt van stereotyperingen, maar dit is ook het geval bij de autochtone personages. Verder blijkt dat er een goede samensmelting is tussen de allochtone en autochtone karakters, aangezien ze woonruimte delen, vergelijkbare banen hebben in bijvoorbeeld het ziekenhuis en gezamenlijk ontspannen in het café van de serie.

De Publieke Omroep heeft als functie (en bovendien als slogan) er voor en van iedereen te zijn. Diversiteit is een van hun speerpunten. Wat dat betreft slaagt *Onderweg Naar Morgen* hier volledig in, aangezien de multiculturele samenleving een belangrijke rol speelt in de serie. Volgens wetenschapper Joost de Bruin, die onderzoek heeft gedaan naar *Goede Tijden Slechte Tijden*, is het echter de vraag in hoeverre allochtonen in Nederland zich herkennen in de personages en hun cultuur op de juiste manier gerepresenteerd vinden.

Tot slot is het – gezien het beperkte aantal karakter – schier onmogelijk om een juiste afspiegeling te geven van de multiculturele samenleving in Nederland. De grootste etnische minderheden worden echter wel weergegeven in de serie, waarbij door de tekstschrijvers wordt geprobeerd niet in stereotypes terug te vallen. Mijns inziens is men hier in *Onderweg Naar Morgen* tot op zekere hoogte goed in geslaagd, aangezien de allochtone personages onderdeel uitmaken van de samenleving die wordt weergegeven. Daarbij ontkomt men niet aan stereotyperingen, maar deze worden goed tegen elkaar afgewogen.

⁴⁰ De Bruin, J. *Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls' Interpretations*. In: *Gazette*. Volume 63, Issue: 1 (Februari, 2001): p. 41

11. Discussie

Bovenstaand onderzoek is slechts een inleiding naar de analyse van de weergave van de multiculturele samenleving bij de publieke omroep. Er zijn nog tal van programma's en serie waarin de multiculturele samenleving een belangrijke rol speelt en bewust aandacht ontvangt. Het zou interessant zijn om meerdere producties van de publieke omroep met elkaar te vergelijken en te bestuderen in hoeverre een juiste afspiegeling van de samenleving überhaupt mogelijk is binnen een televisieserie.

De lengte van dit paper beperkt me er bovendien in om dieper in te gaan op bepaalde zaken. Zo zou het bijvoorbeeld erg interessant zijn om – in navolging van Joost de Bruin – door middel van interviews proberen te achterhalen in hoeverre etnische minderheden in Nederland zich herkennen in de serie *Onderweg Naar Morgen*. Ik heb het vermoeden dat zijn bevindingen slechts deels overeen zullen komen met de uitkomsten van een eventueel vervolgonderzoek naar ONM. Ten eerste dateert zijn onderzoek uit 2001, inmiddels tien jaar geleden, en ten tweede heb ik het idee dat in *Onderweg Naar Morgen* de nadruk veel meer wordt gelegd op de multiculturele samenleving dan in de concurrerende soapserie.

Literatuurlijst:

De Bruin, J. *Dutch Television Soap Opera, Ethnicity and Girls' Interpretations*. In: *Gazette*. Volume 63, Issue: 1 (Februari, 2001): p. 41-57

Hobson, D. *Soap Opera*. Polity (Cambridge), 2003

De Leeuw, S. *Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change*. In: Højberg, L. en H. Søndergaard, *European Film and Media Culture*. Northern Lights. Film and Media Studies Yearbook 2005. Museum Tusulanum Press and University of Copenhagen (Kopenhagen, 2006): p. 91-111

Meijer, I.C. en J. de Bruin. *The value of entertainment for multicultural society: a comparative approach towards 'white' and 'black' soap opera talk*. In: *Media, culture and society*. Volume 25, Issue: 5 (September, 2003): p. 695-704

Internet:

http://archiefonm.web-log.nl/mijn_weblog/castlist/index.html

>> Laatst geraadpleegd op 26 januari 2011

http://corporate.publiekeomroep.nl/page/organisatie/fag_speer-enuitgangspunten

>> Laatst geraadpleegd op: 15 december 2010

<http://www.endemol.nl/Organisatie/default.aspx?fID=6434&rID=25>

>> Laatst geraadpleegd op: 12 december 2010

<http://miramedia.nl/sitebuilder/index.asp?nodeid=423>

>> Laatst geraadpleegd op: 17 januari 2011

<http://www.molblog.nl/bericht/Moslimomroep-neemt-belang-in-soap-Onderweg-Naar-Morgen/>

>> Laatst geraadpleegd op: 12 december 2010

<http://onm.tv>

>> Laatst geraadpleegd op: 27 januari 2011

<http://www.rtl.nl/soaps/onm/ziekenhuis/biografiekyra.xml>

>> Laatst geraadpleegd op: 23 januari 2011

BIJLAGE A | ANALYSEMATERIAAL

ONM in Turkije (seizoen 13)

<http://www.youtube.com/watch?v=4nd8RPAfnrM>

Woensdag 14 februari 2007

Ilyas wordt door de respect-cursus, die hij geeft, op harde wijze met zichzelf geconfronteerd. Malu moet veel tijd besteden aan haar studie maar houdt zich meer met andere dingen bezig zoals opruimen en thee zettten. Junior zet Joyce buiten de deur.

<http://player.omroep.nl/?afIID=3981635>

Dinsdag 20 februari 2007

Junior laat iedereen op school weten wat hij van Imani vindt waardoor Imani zich schaamt. JP mag Anna wel en wil een nieuwe date met haar maken. Niels weet zich op het AZB nuttig te maken als intermediair tussen arts en patiënt.

<http://player.omroep.nl/?afIID=4040396>

Dinsdag 22 oktober 2008

Shirina en Ilyas proberen het schokkende nieuws te verwerken. Zwaar onder invloed van medicijnen doet Yousef Malú een diepe bekentenis. Als Junior Malú onder druk wil zetten, lopen de emoties hoog op. Om de sfeer op de werkvloer aangenaam te houden zal Tess haar excuses moeten aanbieden.

<http://player.omroep.nl/?afIID=8122993>

Woensdag 19 november 2008

Shirina raakt in de problemen als ze zich bemoeit met medische zaken die haar niet aangaan. Joost wil direct van Junior weten of het echt zo is dat Junior hem en Eva uit elkaar probeert te drijven omdat hij Eva zélf wil. Ook Malú wil dit graag weten, maar om een heel andere reden. Ilyas wordt gedwongen om bij Tess zijn huwelijk en zijn ambities te verdedigen.

<http://player.omroep.nl/?afIID=8306458>

Donderdag 14 januari 2010

Alex voelt zich bedrogen door Malu en zint op wraak. Rabia komt klem te zitten tussen Kim en Yousef; Yousef wil het goedmaken met Kim, maar Kim wil wraak nemen op Yousef. Maus schaamt zich erg en wil een week niet in het openbaar verschijnen, maar treft zichzelf ineens in een situatie aan waar ze twee afspraken tegelijk heeft.

<http://player.omroep.nl/?afIID=10522342>

Vrijdag 15 januari 2010

Shirina en Ilyas polsen een mogelijke draagmoeder, maar deze vrouw is zo begripvol, mooi en sympathiek dat Shirina bang is dat Ilyas meer voor haar gaat voelen dan alleen sympathie. Volgens Jasper is het onmogelijk dat Junior met zijn dwarslaesie een erectie kan krijgen. Maus houdt vol dat ze Jasper jaloers kan krijgen door afspraakjes met Marnix te maken.

<http://player.omroep.nl/?afIID=10526369>

BIJLAGE B | INTERVIEW MET PIA BLANCO

Pia Blanco (46) – hoofdtekstschrijver bij ONM in de periode bij BNN

Hoe lang ben je werkzaam geweest voor de soapserie Onderweg Naar Morgen (ONM)?

Van de elf jaar dat ik bij Endemol werk heb ik zo'n 7 jaar voor Onderweg Naar Morgen geschreven. Ik ben begonnen als dialoogschrijver. Daarna ben ik gaan storylinen (dan verzin je aan de hand van een synopsis alle scènes van die week) en daarna ben ik hoofdschrijver geworden.

Hoe zou je de soapserie ONM het beste kunnen omschrijven in jouw ogen?

Door de jaren heen is het natuurlijk erg veranderd. Eerst ging het over twee families die tegenover elkaar stonden. Vervolgens heeft het zich meer verplaatst naar het ziekenhuis en werd de aandacht verlegd naar de dertigers. In de laatste jaren verlegde de aandacht zich naar jongeren die hun plekje moesten veroveren in de stad en daar leerden dealen met de belangrijke dingen van het leven: hoe ga je met maatschappelijke zaken om; welke keuzes maak je in vriendschap, werk etc.

Hoe kwamen de verhaallijnen tot stand bij jullie?

Uit onze omgeving, maar ook gebruikten we maatschappelijke relevante zaken die in het nieuws waren of die we gewoon zelf interessant vonden. Loverboys, tienermoeders, homo's, liefdes binnen verschillende culturen etc.

De serie stond de laatste jaren bekend om de realistische verhaallijnen, waarin ook de multiculturele samenleving een belangrijke plek inneemt. Was het lastig om een juiste weergave van de multiculturele samenleving te geven? En wat waren de beperkingen waar jullie daarbij tegen aan liepen?

We hebben altijd geprobeerd om zo waarheidsgetrouw mogelijk de verhalen te vertellen. Dat betekent veel research. Vaak hadden we contact met advocaten (verhaal van een liefje van Junior die uitgezet dreigde te worden) of artsen (bij langlopende ziekteverhalen). De beperking was altijd: TIJD. En omdat je niet altijd even diep kunt gaan, zoals je zou willen (tijdgebrek, maar ook niet alles is even interessant om de kijker te laten zien, immers het is geen IKON voorlichtingsserie) werd soms iets te kort door de bocht verteld. Toch ben ik zeer tevreden over hoe we de verhalen hebben neergezet!

Hadden jullie invloed op de komst en de hoeveelheid allochtone personages in de serie?

Ja. We wilden een mengeling van Nederlanders en allochtone personages. Het was natuurlijk ook afhankelijk van de verhalen die we wilden vertellen.

Sinds 2005 heeft ook de Nederlandse Moslim Omroep (NMO) geïnvesteerd in de serie. Wat betekende dat voor jullie als tekstschrijvers?

Niets. Haha, ik wist dit niet eens. Belangrijk voor ons is altijd geweest dat we konden schrijven wat we wilden, dat we alle vrijheid kregen. Dat hebben we ook altijd gehad.

Zijn er ook allochtone tekstschrijvers aangetrokken in de periode dat Onderweg Naar Morgen een betere afspiegeling wilde geven van de multiculturele samenleving?

Nee, maar we hebben wel met allochtone mensen gesproken. Ook hebben we gesproken met de allochtone acteurs die al in de serie zaten.

Is het lastig om de stereotypering rondom allochtone personages tegen te gaan?

Tja, ik heb het zo niet ervaren, maar waarschijnlijk hadden / hebben we altijd nog een beetje die stereotypes in ons hoofd. Doordat we zoveel verhalen hebben verteld, is alles voor ons schrijvers wel veel genuanceerder geworden en dat hebben we weer geprobeerd over te brengen in de verhalen.

Er vanuit gaande dat de allochtone personages kritisch worden bekeken: vergt de uitwerking van

allochtone personages meer tijd dan bij autochtone personages?

Absoluut. Omdat we geen fouten wilden maken, deden we research tot we er bij neervielen.

Hoe hebben jullie geprobeerd een balans te vinden en te behouden tussen autochtone en allochtone personages?

Dat ging eigenlijk vanzelf. De meeste karakters waren autochtoon, dus die balans zat er al in. Het is namelijk nooit onze doelstelling geweest om alleen allochtone verhalen te verzinnen.

In de laatste seizoenen is het personage Yousef El-Bassity geleidelijk veranderd van een criminele handlanger naar de 'perfecte schoonzoon'. Hebben jullie dat bewust met dit personage gedaan en niet bij bijvoorbeeld zijn criminele maatje Junior Couwenberg?

We wilden Junior en Yousef uit elkaar hebben, omdat je anders alleen maar dezelfde verhalen met die twee vertelt. Omdat we Junior wilden houden zoals hij was, hebben we Yousef de andere kant op getrokken. Leuk omdat iedereen hem zo ongeveer haatte. Maar het is dus geen bewuste keuze geweest om Yousef te veranderen vanwege zijn nationaliteit.

Hoe reageerden allochtone Nederlanders op de verhaallijnen en buitenlandse personages in de serie?

Over het algemeen werd er goed en positief op gereageerd.